

Разнообразността която ни се вижда обаятелна, страхувамъ се, да не се види на дѣтето начумерена и еднообразна. Вървашъ ли, прочѣе, да задоволишь тъй евтино тая способностъ която остроумно наричашъ пеперуда, т. е. любовта къмъ промѣненіето и новостта? вървашъ ли, че, слѣдъ като си сполучилъ да промѣнявашъ занятіето всякой часъ, тя — пеперудата — не ще поиска да се мѣнява всякой половинъ часъ, послѣ всякой четвъртъ часъ, и най сетнѣ всяка минута? Ако откажешъ това, тогава то е принуждение, и ти падашь въ нашата система; ако позволишь, откажи се отъ всяко приѣзание да устроишь свободата, и исповѣдай че системата ти е само система на хубавото удоволствие безъ граници и безъ правила.

Трѣбва, прочѣе, да се съгласимъ че не можемъ да не дадемъ на мисленіето форми повече или по малко тягостни; но понѣ, казватъ пѣкои, нищо не трѣбва да налагаме на дѣтето което не е добрѣ разбрало значеніето и причината, т. е. да се отнасяме съ дѣтето като съ сжщество разумно, а не като съ животно което учѣтъ безъ да му разясняватъ.

Това начало и ние приемаме въ възпитаніето на дѣтето. но не трѣбва и да влазѣме въ прѣувеличения. Защото, ако се въздържаме да не внуцаваме на дѣтето нищо безъ да му дадемъ причината, то трѣбва да се откажемъ отъ всяко възпитаніе; защото, понеже цѣльта на възпитаніето е да се направи отъ дѣтето едно разумно сжщество, трѣбва да се прѣдположи че то не е такъво още, и тогава какъ ще го направимъ да разбере това